

Hermafrodieten in de middeleeuwen: hemel of hel?

door Sofia D’Arcio

Een korte samenvatting vooraf

Hermafrodieten werden in de middeleeuwen meer geaccepteerd dan je zou verwachten. Ze konden trouwen en van geslacht wisselen. Toch was er nog steeds discriminatie en later verslechterde de situatie weer.

Benaming

Een hermafrodiët is een mens met zowel mannelijke als vrouwelijke geslachtsdelen. Hermafrodiëten zijn er altijd al geweest, maar in verschillende periodes in de geschiedenis verschillend behandeld en benoemd.

Die benaming is dan ook een probleem waar we tegenaan lopen in het onderzoeken van hermafrodiëten in de middeleeuwen. Hermafrodiëten worden in bronnen namelijk niet altijd zo genoemd of het woord hermafrodiët wordt gebruikt met een andere betekenis.

Een van de manieren waarop hermafroditisme in sommige teksten beschreven wordt is ‘een tegennatuurlijke situatie’. Het moeilijke aan deze omschrijving is dat er wel meer dingen als ‘tegennatuurlijk’ werden gezien in de middeleeuwen. Een van deze dingen is seksuele omgang tussen mensen van hetzelfde geslacht. Vanwege deze overlappende omschrijving werd hermafroditisme daar ook vaak mee in verband gebracht.

Een ander voorbeeld van onduidelijk omschrijven van hermafroditisme is de in bronnen regelmatig gebruikte term ‘effeminatio’, het verwijfd zijn van mannen. Ook dit kan behalve hermafroditisme veel andere dingen betekenen, waardoor het onduidelijk is of zulke bronnen wel over hermafroditisme gaan.

Toch zijn er gelukkig ook bronnen waarin hermafroditisme duidelijk benoemd wordt. In middeleeuwse woordenboeken en encyclopedieën wordt het beschreven aan de hand van de definitie die ik aan het begin van het artikel genoemd heb, dus een mens met zowel mannelijke als vrouwelijke geslachtskenmerken. Er was in de middeleeuwen dus bekend dat hermafroditisme voorkwam en wat het was.

Acceptatie

De middeleeuwen staan bekend om de enorme macht van de kerk in die periode en als gevolg daarvan bijvoorbeeld heksenvervolgingen.

Het verhaal gaat dat ook hermafrodiëten in de middeleeuwen vervolgd en vermoord werden.

Dit is echter niet waar. In de late middeleeuwen mochten hermafrodiëten zelfs vrij veel. Er zijn bronnen,

daterend uit het jaar 1300 en later, waarin beschreven wordt hoe hermafrodiëten van geslacht veranderen of trouwen. Dit veranderen van geslacht kon bij bepaalde chirurgen gedaan laten worden (het ging hier altijd om hermafrodiëten die eerst als vrouwen door het leven gingen, die dan mannen werden, maar niet andersom). Een hermafrodiët kon als vrouw door het leven gaan en getrouwd zijn met een man, de operatie laten doen en simpelweg terugkomen als man. Diegene kon dan ook (na gescheiden te zijn van de oude echtgenoot) met een vrouw trouwen. Het was overigens niet nodig om een operatie te ondergaan om als man in plaats van vrouw door het leven te gaan en van partner te wisselen. De rechtbank kon nagaan of je hermafrodiët was en dan was dat reden genoeg.

Jammer genoeg betekent het feit dat hermafrodiëten veel mochten niet per se dat ze volledig werden geaccepteerd. Er was nog steeds sprake van enige discriminatie, en het werd niet helemaal normaal gevonden. Na de middeleeuwen, halverwege de zestiende eeuw, ging de situatie van hermafrodiëten erop achteruit. Discriminatie werd erger en nu werden ze opeens wel vervolgd en soms zelfs vermoord.

Standbeeld van een hermafrodiët

Tot slot

Hermafrodieten zijn door de eeuwen heen niet altijd goed behandeld. Maar juist de middeleeuwen, waarvan je het niet zou verwachten, waren voor hen een goede tijd.

Bron: Gebaseerd op 'Der Hermaphrodit und seine Frau' – Christof Rolker

Foto: <http://www.medievalists.net/2015/01/09/intersex-middle-ages/>